

Nr 18

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1956 vid dess trettionionde sammanträde fattade beslut; given Stockholms slott den 21 december 1956.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed anhålla om riksdagens yttrande angående vissa i nämnda protokoll omförmälda, av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1956 vid dess trettionionde sammanträde fattade beslut.

GUSTAF ADOLF

John Ericsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen hemställes om riksdagens yttrande över två av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1956 antagna rekommendationer, nämligen rekommendationen (nr 101) angående yrkesutbildning inom jordbruket och rekommendationen (nr 102) angående välfärdsanordningar för arbetstagare. Beträffande rekommendationen nr 101 föreslås, att däri framlagda riktlinjer skall beaktas vid den fortsatta utbyggnaden av yrkesutbildningsverksamheten inom jordbruket. I fråga om rekommendationen nr 102 förordas, att densamma överlämnas till arbetarskyddsstyrelsen för prövning av frågan om och i vad mån rekommendationens principer bör komma till uttryck i lagstiftning eller särskilda av styrelsen utfärdade anvisningar.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 de-
cember 1956.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena och chefen för jordbruksdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Ericsson, *vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1956 vid dess trettionionde sammanträde fattade beslut* samt anför.

Genom sin anslutning till Nationernas förbund den 9 mars 1920 inträdde Sverige såsom medlem av Internationella arbetsorganisationen i Genève.

Organisationens beslutande församling — den Internationella arbetskonferensen — som sammanträder minst en gång varje år, har enligt artikel 19 i organisationens stadga att beträffande förslag, som uppförts på dess dagordning, välja mellan två former för godtagande. Antingen skall beslutet resultera i ett förslag till internationell konvention, avsedd att ratificeras av organisationens medlemmar, eller ock skall det utmyнна i en rekommendation, avsedd att övervägas vid lagstiftning eller annorledes, men utan den bindande karaktär, som tillkommer en ratificerad konvention. Därest beslutet är av mindre räckvidd eller av väsentligen formell innebörd, t. ex. då det gäller en begäran om utredning, plägar det ges formen av en resolution.

Varje medlem av organisationen skall inom ett år från avslutandet av ett konferenssammanträde underställa därå antagna konventioner och rekommendationer vederbörlig myndighet (i vårt land riksdagen) för vidtagande av lagstiftnings- eller andra åtgärder. Varje medlem har vidare skyldighet att underrätta Internationella arbetsbyråns generaldirektör om de åtgärder, som vidtagits för att underställa konventioner vederbörlig myndighet, samt om eljest vidtagna åtgärder. Medlem, som icke ratificerat viss konvention, skall tid efter annan till Internationella arbetsbyråns generaldirektör avge redogörelse för såväl lagstiftning och praxis med avseende å de i konventionen behandlade frågorna som den omfattning, vari konventionens bestämmelser genomförts eller avses att genomföras genom lag-

stiftning, administrativa åtgärder, kollektivavtal eller annorledes, med angivande tillika av de omständigheter, som förhindrar eller fördröjer ratificeringen av konventionen. Motsvarande gäller i fråga om rekommendationer med tillägg, att redovisning skall lämnas även för sådana jämkningar i rekommendationer, som befunnits eller må finnas erforderliga vid antagande eller tillämpning av bestämmelserna i desamma.

Generalsekreterarens i Nationernas förbund befattning med de konventioner och rekommendationer, som beslutes av Internationella arbetsorganisationen, har övertagits av generaldirektören för Internationella arbetsbyrån (artiklarna 20 och 21), varvid emellertid föreskrivits, att ett av de två officiella exemplaren av varje av Internationella arbetskonferensen antagen konvention eller rekommendation skall deponeras hos Förenta Nationernas generalsekreterare samt varje ratifikation av en sådan konvention delgivas Förenta Nationernas generalsekreterare för registrering i enlighet med bestämmelsen i artikel 102 av Förenta Nationernas stadga.

Internationella arbetskonferensens trettionionde sammanträde hölls i Genève under tiden den 6—28 juni 1956. I sammanträdet deltog representanter för 73 medlemsstater, av vilka det stora flertalet sändt fullständiga delegationer, d. v. s. två regeringsombud samt ett ombud från vardera av arbetar- och arbetsgivar sidan. Sverige deltog i sammanträdet med en fullständig delegation.¹

Dagordningen för detta konferenssammanträde — för vars förhandlingar och beslut en fullständig redogörelse kommer att lämnas av delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet i dess publikationsserie »Internationella arbetsorganisationen» — omfattade följande överläggningsämnen:

- I. Generaldirektörens för Internationella arbetsbyrån årsredogörelse.
- II. Finansiella och budgetära frågor.
- III. Upplysningar och årsrapporter rörande medlemsstaternas tillämpning av internationella arbetskonventioner och rekommendationer.
- IV. Yrkesutbildning inom jordbruket (andra behandling).

¹ Genom Kungl. Maj:ts beslut den 4 maj 1956 hade att deltaga i konferensen från svensk sida utsetts

såsom *regeringsombud*: dåvarande generaldirektören och chefen för statskontoret Wilhelm Björck och dåvarande statssekreteraren i socialdepartementet, numera landshövdingen Per Eckerberg samt såsom experter kanslirådet i samma departement Bertil Olsson, tillika ersättare för regeringsombuden, byråchefen i arbetarskyddsstyrelsen Filip Rune och förste kanslissekreteraren i socialdepartementet Sten-Eric Heinrici;

såsom *arbetsgivarombud*: direktören i Svenska arbetsgivarföreningen Gullmar Bergenström samt såsom experter direktören i Svenska lantarbetsgivarföreningen Gideon Sæmund, vice verkställande direktören i Svenska arbetsgivarföreningen Curt-Steffan Giesecke, direktören i samma förening Lennart Cronqvist samt verkställande direktören i Handelsn arbetsgivarorganisation Gunnar Nordholm;

såsom *arbetarombud*: Landsorganisationens jurist, advokaten Arnold Sölvén samt såsom experter ombudsmannen i samma organisation Edvard Vilhelmsson, ombudsmannen i Svenska lantarbetareförbundet Axel Blom, förste sekreteraren i Tjänstemännens centralorganisation Otto Nordenskiöld samt ordföranden i Svenska handelsarbetareförbundet Algot Jönsson.

Därjämte hade sekreteraren i Landsorganisationen Thorbjörn Carlsson utsetts att i egenskap av tolk biträda delegationen.

- V. Valfärdsanordningar för arbetstagare (andra behandling).
- VI. Tvångsarbete (första behandling).
- VII. Veckovila för affärs- och kontorsanställda (första behandling).
- VIII. Levnads- och arbetsförhållanden för den infödda befolkningen i självstyrande länder (första behandling).

Under punkt II på dagordningen antog konferensen budget för Internationella arbetsorganisationen avseende utgifter under år 1957; budgeten fastställdes till 7 617 708 U. S. dollar.

Följande av konferensen fattade beslut, vilka hänför sig till punkterna IV och V på dagordningen, är av beskaffenhet att i enlighet med artikel 19 av Internationella arbetsorganisationens stadga skola underställas riksdagen, nämligen

1) Rekommendation (nr 101) angående yrkesutbildning inom jordbruket och

2) Rekommendation (nr 102) angående välfärdsanordningar för arbetstagare.

Texterna till rekommendationerna torde i översättning få såsom bilagor (*Bilagor A—B*) fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

I särskild bilaga (*Bilaga C*) lämnas en förteckning över samtliga vid konferensen antagna resolutioner.

Rekommendation (nr 101) angående yrkesutbildning inom jordbruket

Sedan förevarande fråga varit föremål för en första behandling vid arbetskonferensens 38:e sammanträde (1955), varvid till grund för diskussionen lades de synpunkter, som framkommit i svaren från vissa medlemsstater — bland dem Sverige — å ett av arbetsbyrån utarbetat frågeformulär, hade ärendet uppförts på dagordningen för 1956 års konferenssammanträde för slutligt avgörande.

Inför det för ärendets behandling vid konferensen tillsatta utskottet framlades ett av arbetsbyrån efter konsultation av medlemsstaterna utarbetat förslag till rekommendation angående yrkesutbildning inom jordbruket. Detta förslag togs till utgångspunkt för utskottets förhandlingar.

Den slutligt utarbetade rekommendationen antogs enhälligt av konferensen med 220 röster. Rörande rekommendationens innehåll må följande anföras.

Rekommendationen anger utförligt yrkesutbildningens principer och mål samt betonar vikten av en effektiv, systematisk och samordnad utbildning. Det framhålles bl. a. att utbildningen bör organiseras på sådant sätt, att landsbygdens befolkning såvitt möjligt kan erhålla en undervisning och utbildning, vars innehåll i det hela är likvärdigt med den som kommer stadsbefolkningen till del. Rekommendationen upptager vidare en rad anvisningar, som tillgodoser de särskilda behoven i underutvecklade länder.

De i rekommendationen föreslagna utbildningsmetoderna omfattar allmänt grundläggande undervisning, jordbruksundervisning på mellanskolestadiet, yrkesskolor för jordbruk, kortare kurser, säsongkurser, kvällskurser och ambulerande kurser för särskilt angivna syften, praktikantutbildning, rådgivningsverksamhet, lärlingsutbildning, utbildning av lärarpersonal samt vissa anvisningar rörande undervisningsmateriel. Det betonas att jordbrukar- och andra intresserade organisationer, t. ex. kooperativa sammanslutningar, bör tilldelas en viktig uppgift inom all jordbruksutbildning.

En särskild avdelning av rekommendationen innehåller anvisningar rörande nationella åtgärder i syfte att utveckla och genomföra program för utbildning inom jordbruket. Slutligen förordas internationellt utbyte av jordbrukare och jordbruksarbetare, jordbrukarungdom, lantbrukslärare, forskare och experter samt upprättandet av internationella centra för forskning, rådgivning och yrkesutbildning ävensom internationella sammankomster med utövare av vetenskaplig forskning inom jordbruket m. fl.

Beträffande det närmare innehållet i rekommendationen hänvisas till bilaga A.

Över rekommendationen har yttranden avgivits av skolöverstyrelsen, lantbruksstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, Sveriges lantbruksförbund, Svenska lantarbetsgivareföreningen, Svenska lantarbetareförbundet, Hushållningssällskapens förbund, Tjänstemännens centralorganisation och delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet.

Skolöverstyrelsen framhåller, att jordbruk i skogrika länder som Sverige i mycket stor utsträckning bedrivs i kombination med skogsbruk, och att åtgärder för utbildning på bägge områdena därför i stor utsträckning måste kombineras. Även om det icke hade befunnits ändamålsenligt att medtaga ett sådant påpekande i den internationella rekommendationen, borde själva sakförhållandet i någon form beröras, när rekommendationen offentliggjordes i Sverige, så att missförstånd undvekes. Den omständigheten, att rekommendationen uteslutande sysslade med jordbrukets och jordbruksbefolkningens problem, borde inte få tolkas som ett avståndstagande från den kombinerade grundläggande utbildningen i jordbruk och skogsbruk.

Lantbruksstyrelsen har i stort sett intet att erinra mot de i rekommendationen föreslagna åtgärderna för åstadkommande av en förbättrad yrkesutbildning på jordbrukets område. I vårt land hade, yttrar styrelsen, jordbruksutbildningen sedan rätt lång tid tillbaka — i mån av tillgång på anslagsmedel och arbetskraft — till väsentlig del ordnats efter de i rekommendationen angivna riktlinjerna. Trots detta föreläge dock fortfarande ett starkt behov av en utvidgad och effektiv undervisnings-, upplysnings- och rådgivningsverksamhet på jordbrukets område.

Styrelsen framhåller vidare bl. a. att frågan om lärlingsutbildningen i vårt land sannolikt ej bör lösas lagstiftningsvägen utan genom överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter.

Överstyrelsen för yrkesutbildning anmärker, att under överstyrelsens in-seende bedriven yrkesutbildning i huvudsak endast beröres under punkt 6

i rekommendationen. Enligt denna punkt borde yrkesutbildningen för den jordbrukande befolkningen, i den mån så vore möjligt och lämpligt, omfatta kompletterande färdigheter, särskilt avseende tillverkning och reparation av jordbruksredskap, underhåll och enklare reparationer av jordbruksmaskiner m. m. I områden där undersysselsättning rådde eller kunde förväntas uppkomma, borde övervägas att anordna kurser i såväl »landsbygdens som annat hantverk» för att därigenom bereda möjligheter till kompletterande eller alternativ sysselsättning. Överstyrelsen hade redan beaktat de problem, som berördes i förevarande avsnitt i rekommendationen, och komme att liksom hittills uppmärksamma den jordbrukande befolkningens behov av utbildning i nyss angivna hänseenden och ta all hänsyn till vad i denna del anfördes i rekommendationen.

Sveriges lantbruksförbund erinrar, att förbundet i ett tidigare yttrande över förslaget till den nu antagna rekommendationen anført att lärlingsutbildningen (praktikantverksamheten) enligt svensk erfarenhet skulle bli smidigast och minst skråmässig, om den helt utformades av jordbrukets egna organisationer eller av dem närstående organ i nära samverkan med representanter för lantarbetsgivare och lantarbetare. Den nu antagna rekommendationen gäve också utrymme för en sådan tillämpning. Förbundet uttalar vidare, att rekommendationen i de delar den är tillämplig på förhållandena i Sverige, genom de uppslag och riktlinjer den innehåller kan stimulera yrkesutbildningen inom jordbruket och att Sverige med hänsyn härtill synes böra biträda rekommendationen.

Svenska lantarbetsgivareföreningen finner rekommendationen i stort sett ej ge anledning till mera genomgripande åtgärder, då yrkesutbildningen inom jordbruket hos oss är så genomförd och ordnad att den i många avseenden väl svarar mot vad rekommendationen syftar till. Föreningen hade emellertid funnit, att rekommendationen i några delar upptog anvisningar, som även för vårt lands vidkommande förtjänade beaktande. Sålunda ville föreningen i fråga om avsnittet »Utbildningens principer och mål» understryka vad däri framhölls, nämligen att känslan för den sociala betydelsen av jordbruksarbetet utvecklades ävensom att inför den allmänna opinionen vikten av jordbruket som yrke hävdades. Föreningen förmenade nämligen, att den uppfattningen fortfarande vore ganska utbredd, att lantarbetet och jordbruksyrket över huvud taget inte hade ett anseende likvärdigt med andra yrken, ett förhållande som uppenbarligen medverkade till att jordbruksyrket ej omfattades med berättigat intresse. En omvärdering i förevarande avseende skulle otvivelaktigt bidra till att yrket bleve mera attraktivt för såväl den yrkesväljande ungdomen som den, som redan trätt ut i arbetslivet.

Ett i rekommendationen upptaget spørsmål, som enligt föreningens uppfattning förtjänar särskild uppmärksamhet, är avsnittet om lärlingskap i kapitlet »Utbildningsmetoder». På jordbrukets område hade utbildningen av ungdomar hitintills i stort sett följt det systemet att den unge arbetaren fått följa de äldre i arbetet och sålunda successivt på erfarenhetens väg fått

förvärva sig färdighet och insikter om yrket. Det vore uppenbart, att med den utveckling som skett inom jordbruket, innebärande bl. a. en stark mekanisering, sådan utbildning ej längre kunde anses vara tillfyllest. Det moderna jordbruket fordrade av sin utövare oavsett om han vore företagare eller arbetstagare icke endast allmänna grundkunskaper utan också därutöver specialkunskaper. En lärlingsutbildning skulle säkerligen befrämja jordbrukets intresse att få kvalificerad personal. De anvisningar som rekommendationen lämnade om lärlingskap syntes föreningen i stort sett kunna läggas till grund för lärlingsutbildningen inom jordbruket. Anvisningarna innebure dock i och för sig inga nyheter, då ju inom ett flertal näringsområden — däribland trädgårdsnäringen — ett dylikt system redan vunnit tillämpning. Det vore föreningens uppfattning att arbetsmarknadens partsorganisationer borde givas visst inflytande vid uppläggning och genomförande av lärlingsutbildning inom jordbruket.

Föreningen uttalar slutligen sin tillfredsställelse över att förevarande spörsmål givits formen av en rekommendation, då med hänsyn till våra förhållanden den mera bindande konventionsformen icke synes vara erforderlig.

Svenska lantarbetareförbundet anför följande.

De i rekommendationens kapitel I Utbildningens principer och ändamål angivna bestämmelserna synes oss i tillämpliga delar väl stämma överens även med vad som erfordras för svenska förhållanden. En lämpligt anordnad och på bredden genomförd grundläggande yrkesutbildning inom jordbruket bör kunna bidra till en lösning av flera av de i kapitlet uppställda målen. Förbundet vill därvid särskilt fästa uppmärksamheten på vad som framhålles under i) att »på lämpligt sätt främja, att minderåriga i erforderligt antal ägna sig åt jordbrukets olika grenar» och j) att »lösa med säsongsarbetslöshet och undersysselsättning inom jordbruket förenade problem». Rekryteringen av ungdomlig arbetskraft till jordbruket och trädgårdsskötseln är långt ifrån tillfredsställande. Särskilt inom jordbruket ökar medelåldern bland arbetarna mycket snabbt. Alltför många unga arbetare, som efter skoltidens slut ägna sig åt jordbruksarbetet, lämna näringen efter några år, ofta i samband med avslutandet av värnpliktstjänsten, för att övergå till sysselsättning inom andra områden. En gedigen yrkesutbildning under dessa år skulle skapa förutsättningar för bättre anställningsvillkor än vad som nu är fallet, öka intresset för jordbruks- och trädgårdsarbetet och därmed bidra till att hålla erforderligt antal ungdomar kvar inom jordbruket och trädgårdsnäringen.

Den alltmera omfattande säsongsarbetslösheten inom jordbruket har till icke oväsentlig del visat sig bero på, att de permitterade arbetarna saknat ordentlig maskinutbildning. Ett tillrättaläggande av detta förhållande genom en god och konsekvent ordnad yrkesutbildning torde kunna medföra förbättringar i detta hänseende.

Vad som angives i rekommendationens kapitel III Utbildningsmetoder är i vissa avseenden redan genomfört i vårt land och kommer i och med enhetsskolans fullständiga genomförande att vara än bättre. Även vårt system för skilda slag av yrkesskolor, lantmannaskolor, jordbruksskolor, lantbruksskolor och trädgårdsskolor, som med jämna mellanrum är föremål för översyn från statsmakternas sida, torde kunna sägas fylla sin uppgift tillsam-

mans med andra åtgärder på yrkesutbildningens område. Vad som saknas är ordnandet av den praktiska utbildningen på arbetsplatsen och insättandet av undervisningen vid skolorna såsom ett led i denna utbildning. Ett avslutande prov efter en kombinerad praktisk-teoretisk grundutbildning torde genast övervägas.

Huruvida denna grundläggande utbildning skall lösas av arbetsmarknadens parter själva eller av statsmakterna och arbetsmarknadsparterna i förening är svårt att med bestämdhet uttala sig om. Mycket talar för det sistnämnda sättet, alldenstund det övervägande antalet inom jordbruket sysselsatta är familjearbetskraft, som icke skulle nås med åtgärder vidtagna av och därmed begränsade till arbetsmarknadsparterna själva. En grundlig prövning av detta spörsmål under statens ledning torde emellertid snarast böra ske och utan avvaktan på vad den 30 juni 1955 tillsatta lantbruksundervisningskommittén kan komma att föreslå beträffande lantbruksundervisningen i sin helhet.

Med hänvisning till att rekommendationen i åtskilliga fall ger anvisningar om åtgärder till en förbättring av yrkesutbildningen inom jordbruket och trädgårdsskötseln hemställes, att densamma lägges till grund för vidtagande av erforderliga åtgärder.

Vid behandlingen av denna fråga vid såväl den 38:e som den 39:e internationella arbetskonferensen har önskemål framkommit, att i sinom tid den nuvarande rekommendationen skall kunna erhålla formen av en konvention. Det synes förbundet också vara riktigt att så sker, sedan under de närmaste åren ansträngningarna inriktats på en lösning av yrkesutbildningsfrågan. För att underlätta en framtida förändring av det internationella instrumentets form och en svensk ratifikation av detta, finner förbundet det därför vara angeläget att det även ur den synpunkten i vårt land snarast vidtages åtgärder för att möjliggöra detta.

Hushållningssällskapens förbund uttalar, att rekommendationen visserligen av naturliga skäl är mycket allmänt hållen, men att den likväl ger en god och omfattande översikt över de vägar och medel, som bör följas för åstadkommande av den förbättring av jordbrukets yrkesutbildning, som på många håll är särskilt angelägen och som där torde utgöra en av de viktigaste förutsättningarna för en mera påtaglig höjning av levnadsstandarden. För vårt lands vidkommande kan emellertid, yttrar förbundet vidare, rekommendationen knappast sägas innehålla eller ge anvisning på något egentligt nytt utan det torde i stället vara så, att våra strävanden sedan åtskillig tid tillbaka i stort sett ligger i linje med uttalandena i rekommendationen. Klart vore emellertid, att i vissa avseenden hade våra åtgärder ännu icke på långt när den omfattning och storleksordning, som det föreliggande behovet motiverade. För vår del torde rekommendationen således främst utgöra en allvarlig maning till att öka insatserna på förevarande område så att yrkesutbildningen och allt vad därmed sammanhörde finge sådana resurser att såväl effektiviteten som anslutningen kunde förbättras. Härvid borde särskilt beaktas, att vårt jordbruks starka uppdelning på många och små produktionsställen krävde för näringens del speciella åtgärder och anordningar.

I anslutning till uttalandena om lärlingsskap i rekommendationen framhåller förbundet, att enligt vunna erfarenheter särskilda system härför knap-

past torde få någon större anslutning eller betydelse i vårt land. Att lagstiftningsvägen införa sådana inom jordbrukets yrkesutbildning hos oss borde under inga omständigheter ske utan förekomsten av sådana borde liksom hittills baseras på överenskommelser och avtal.

Slutligen framhåller förbundet, att alla mera väsentliga spörsmål inom vårt lands lantbruksundervisning samt jordbrukets rådgivnings- och upplysningsverksamhet för närvarande prövas och utredes inom särskilda, statliga utredningar. Det syntes därför närmast ankomma på dessa att överväga och föreslå de åtgärder, som rekommendationen kunde föranleda för vårt vidkommande. Förbundet förordar därför, att rekommendationen underställes dessa utredningar.

Tjänstemännens centralorganisation har för närvarande intet att anföra med anledning av ifrågavarande rekommendation.

Delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet finner av de refererade yttrandena framgå, att de i rekommendationen förordade åtgärderna, i den mån de äger tillämpning på svenska förhållanden, i stort sett redan förverkligats eller är under genomförande. Åtskilliga av de i rekommendationen berörda frågorna syntes äga nära anknytning till det utredningsarbete, som för närvarande bedrevs av 1955 års lantbruksundervisningskommitté samt den nyligen tillsatta utredningen rörande upplysnings- och rådgivningsverksamhet på jordbrukets område. Det torde närmast böra ankomma på dessa att överväga och föreslå de åtgärder, vartill rekommendationen för vårt lands del kunde befinnas föranleda. Delegationen förordar därför, att rekommendationen överlämnas till utredningarna samt att jämväl i övrigt de i rekommendationen framlagda riktlinjerna tages i beaktande vid den fortsatta utbyggnaden av yrkesutbildningen på jordbrukets och skogsbrukets områden.

Rekommendation (nr 102) angående välfärdsanordningar för arbetstagare

Jämväl frågan om välfärdsanordningar för arbetstagare var föremål för en första behandling vid 1955 års sammanträde med arbetskonferensen. På grundval av de diskussioner, som fördes i frågan vid nämnda sammanträde, utarbetade arbetsbyrån ett förslag till rekommendationstext, vilket tillställdes medlemsstaternas regeringar för yttrande. Denna text jämte de från olika regeringar framförda erinringarna förelades 1956 års konferens samt hänvisades av denna till ett särskilt utskott.

Vad beträffar innehållet i rekommendationen må följande anföras.

Rekommendationen är tillämplig på såväl arbetare som övriga arbetstagare, anställda i offentliga eller privata företag, med undantag för arbetstagare i jordbruk och sjöfart. I rekommendationen angivna anordningar må kunna åvägbringas genom lagstiftning eller på annat, av vederböran-

de myndighet efter samråd med arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer godkänt sätt eller genom kollektivavtal eller andra mellan berörda arbetsgivare och arbetstagare träffade avtal.

Relativt detaljerade anvisningar lämnas med avseende å utspisningsanordningar. Sålunda ges regler för inrättande och drift av marketenterier, byfféer, ambulerande servering och mässar m. m. samt anvisningar rörande måltidsanordningar för skiftarbetare och arbetare på platser, där möjligheterna för inköp av måltider och drycker är otillräckliga. Det framhålles uttryckligen, att arbetstagarna under inga omständigheter bör åläggas att anlita utspisningsanordningarna, såvida inte den nationella lagstiftningen kräver att så sker av hälsoskäl.

Rekommendationen anger vidare vissa normer beträffande anordningar för vila, nämligen sittplatser under arbetet och vilrum för tillfällig vila under arbetstiden. Vad angår sittplatser betonas, att särskild hänsyn bör tagas till kvinnor och minderåriga arbetstagare. I fråga om vilrum framhålles, att tillgång till sådana särskilt bör beredas kvinnliga arbetstagare, arbetstagare med särskilt tungt arbete eller specialarbete, som under arbetet kräver tillfällig vila, samt skiftarbetare med särskilda pauser.

Vidare förordas fritidsanordningar inom eller i närheten av företaget, i sådana fall då lämpliga sådana anordningar icke ställts till förfogande av särskilda institutioner eller av samhället samt då ett verkligt behov därav föreligger. Ej heller dylika anordningar skall arbetstagarna vara skyldiga att utnyttja.

I rekommendationen medges, att såväl administration som finansiering av utspisnings- och fritidsanordningar kan skifta från ett land till ett annat, men rekommendationen innehåller likväl vissa regler härom, avsedda att beaktas av myndigheter samt arbetsgivare och arbetstagare. Det framhålles, att vederbörande myndighet i varje land bör föranstalta om samråd med arbetstagarnas och arbetsgivarnas organisationer beträffande sättet för administration och kontroll av de välfärdsanordningar, som inrättas genom den nationella lagstiftningen. Vidare uttalas bl. a., att måltider och annan proviant, som tillhandahålles omedelbart av arbetsgivaren eller ställes till förfogande genom marketenteri eller entreprenör, bör åsättas priser, som är rimliga och icke medför vinst för arbetsgivaren samt att arbetstagare inte bör åläggas att bidra till kostnaderna för sådana välfärdsanordningar som han inte personligen önskar utnyttja.

Slutligen innehåller rekommendationen en avdelning, vilken främst avser att tillförsäkra arbetstagarna tillräckliga och tjänliga anordningar för transport till och från arbetet samt att undanröja de svårigheter, som eventuellt kan uppstå i detta hänseende.

Beträffande det närmare innehållet i rekommendationen hänvisas till bilaga B.

Vid rekommendationens behandling i arbetskonferensens plenarsammanträde förklarade arbetsgivarnas talesman, att de icke kunde godtaga samtliga i rekommendationen angivna anvisningar. Arbetsgivarna ansåg, att en

rekommendation i ännu borde begränsas till ett uttalande rörande vissa grundläggande principer men att man icke skulle söka få till stånd en detaljerad reglering. Regerings- och arbetargrupperna stödde däremot rekommendationsförslaget, som antogs med 185 röster mot 37.

Över rekommendationen har yttranden avgivits av arbetarskyddsstyrelsen, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen, Tjänstemännens centralorganisation och delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet.

Arbetarskyddsstyrelsen, som begränsat sitt yttrande till att omfatta en redogörelse för svensk arbetarskyddslagstiftning på förevarande område, anför härom följande.

I. Tillämpningsområde

1. Arbetarskyddslagen äger icke tillämpning på

a) arbete, som utföres i arbetstagarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande;

b) arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet är förlagt till arbetsgivarens hem;

c) statlig och kommunal förvaltningstjänst.

I övrigt täckes rekommendationens tillämpningsområde av arbetarskyddslagens.

II. Tillämpningsmetoder

3. Bestämmelsen synes överensstämma med vad som redan tillämpas i vårt land.

III. Utspisningsanordningar

A. Marketenterier

4—7. Marketenterier äro icke föreskrivna i den svenska arbetarskyddslagstiftningen.

8—9. Arbetarskyddsstyrelsen har enligt sin instruktion bl. a. att tillhandagå med råd och upplysningar i arbetarskyddsangelägenheter samt bedriva erforderlig upplysnings- och undervisningsverksamhet på arbetarskyddets område, varjämte enligt instruktionen för yrkesinspektionen tillsynsorgan skall tillhandagå med upplysningar, råd och anvisningar i frågor, som röra arbetets sundhet och säkerhet (se även SFS 1949: 18 rörande skogsyrkesinspektionens åligganden i detta avseende). Tillsynsorganen ägna med stöd härav uppmärksamhet åt förhållanden i samband med inrättande och drivande av marketenterier.

Enligt 6 § arbetarskyddskungörelsen äger arbetsgivare, som ämnar företaga ny-, om- eller tillbyggnad av bl. a. personalrum, tillstålla yrkesinspektören förslag däröver, åtföljt av sådana ritningar och uppgifter som kunna erfordras för förslagets granskning. Över sådant förslag skall yrkesinspektören utan kostnad för arbetsgivaren snarast möjligt skriftligen yttra sig.

Yrkesinspektionens förutvarande chefsmyndighet riksförsäkringsanstalten har behandlat vissa frågor om matrum i sina personalrumsanvisningar. Inom arbetarskyddsstyrelsen pågår f. n. utarbetande av restauranganvisningar, som bl. a. avses skola behandla frågor om inredning av ekonomilokaler

samt utlämning av mat vid självservering. Dessutom har styrelsen utgivit en handledning för anordnande och handhavande av gemensamma skogsarbetarhushåll, som bl. a. behandlar näringslära samt räkenskaper och redovisning.

B. *Byfféer och ambulerande servering*

10. På denna punkt saknas föreskrifter i svensk arbetarskyddslagstiftning.

C. *Mässar och andra lämpliga lokaler*

11. I 9 § arbetarskyddslagen föreskrives, att arbetstagarna i erforderlig utsträckning, på sätt som kan anses tillfredsställande med hänsyn till deras antal och fördelning på kön samt arbetets natur och varaktighet, å eller invid arbetsstället skola äga tillgång till bl. a. dricksvatten och lämplig plats för intagande av måltid. Detta utrymme skall enligt 14 § arbetarskyddskungörelsen vara lämpligt förlagt, för ändamålet avsett och inrett samt, där ej genom arbetsgivarens försorg eller eljest lagad mat tillhandahålles, försett med erforderliga anordningar att förvara och uppvärma medförd mat och dryck. Vidare finnas särskilda bestämmelser om matrum och kök vid skogs- och flottningsarbete (9 § skogsförläggningsslagen, SFS 1951: 305). Dricksvattnet skall enligt 12 § arbetarskyddskungörelsen vara av lämplig beskaffenhet, lätt tillgängligt och tillhandahållas på hygieniskt tillfredsställande sätt. Enligt 11 § skogsförläggningsslagen skall dricksvatten av lämplig beskaffenhet tillhandahållas inom skäligt avstånd från bostad och stall.

D. *Ambulerande marketentier* och E. *Övriga anordningar*

12—14. På dessa punkter saknas föreskrifter i svensk arbetarskyddslagstiftning.

F. *Anordningarnas utnyttjande*

15. Någon skyldighet för arbetstagarna att anlita utspisningsanordningarna föreligger icke enligt svensk arbetarskyddslagstiftning.

IV. *Anordningar för vila*

A. *Sittplatser*

16—17. Enligt 10 § arbetarskyddslagen skall arbete anordnas så att det kan utföras på sätt, som icke är onödigt tröttande. Enligt 27 § arbetarskyddskungörelsen skall arbete så anordnas och planeras, att en onödigt tröttande arbetsställning undviks. Där arbetet regelmässigt kan utföras i sittande ställning utan förfång för arbetet, skola finnas lämpligt anordnade sittplatser. Om arbetsförhållandena eljest medgiva att arbetstagarna tillfälligt intaga sittande ställning, skola de i skälig utsträckning äga tillgång till sittplatser.

18. Jämför svaret på fråga 8—9. Arbetarskyddsstyrelsen har i detta avseende utfärdat särskilda anvisningar angående arbetsstolar.

B. *Vilrum*

19—20. Enligt 9 § arbetarskyddslagen skall, där så kan anses nödigt med hänsyn till de förhållanden, under vilka arbetet bedrivs, lämplig plats för vila eller utrymme, som erbjuder tillfredsställande skydd mot köld och nederbörd, stå till arbetstagares förfogande.

Härjämte finnas föreskrifter om vilrum i 16—18 §§ arbetarskyddskungö-

relsen som lyda: 16 §: Där i viss verksamhet enskilda arbetstagare på grund av arbetets natur ofta måste nattetid uppehålla sig på ort, där de ej äro bosatta, bör lämplig lokal med erforderligt antal sovplatser (överliggningsrum) ställas till förfogande. 17 §: Där arbete är av sådan natur att väntetid mer eller mindre regelbundet förekommer, böra arbetstagarna under väntetiden äga tillgång till lämpligt förlagd och anordnad lokal (väntrum). 18 §: Vid byggnads-, anläggnings- och liknande arbeten må, där med hänsyn till arbetets omfattning och varaktighet personalrum eller andra anordningar varom ovan sägs icke skäligen kunna påfordras, i stället tillhandahållas för ändamålet lämpliga personalbodar, personalvagnar eller andra anordningar.

Beträffande skogs- och flottningsarbete gäller enligt 3 § skogsföreläggningsslagen, att därest arbetet bedrivs på sådant avstånd från bostaden, att arbetstagarna icke lämpligen kunna där intaga middagsmålet, samt det kan anses påkallat jämväl med hänsyn till omständigheterna i övrigt, åligger det arbetsgivaren att tillhandahålla raststuga å eller invid plats där arbetet bedrivs.

Enligt 47 § arbetarskyddskungörelsen skall vid större arbetsställe, om förhållandena föranleda därtill, finnas förbands- eller sjukrum, där den första hjälpen vid olycksfall eller sjukdomsfall kan lämnas. Sådant rum skall vara lämpligt förlagt och inrättat samt försett med erforderlig utrustning. Detta rum användes i en del företag som kombinerat sjuk- och vilrum.

V. Fritidsanordningar

Dessa anordningar beröras icke i svensk arbetarskyddslagstiftning med undantag för att det enligt instruktionen för yrkesinspektionen särskilt ingår i socialinspektörs åligganden att tillhandagå med råd och upplysningar i frågor rörande fritidssysselsättningar.

VI. Utspisnings- och fritidsanordningars administration samt

VII. Finansiering av utspisnings- och fritidsanordningar

Dessa frågor beröras icke i svensk arbetarskyddslagstiftning.

VIII. Transportanordningar

29. Enligt 40 § b) arbetarskyddskungörelsen skola, där förhållandena det medgiva, cykelställ med skyddstak eller andra lämpliga anordningar finnas tillgängliga vid arbetsstället.

30—34. På dessa punkter saknas föreskrifter i svensk arbetarskyddslagstiftning.

Svenska arbetsgivareföreningen framhåller, att rekommendationen i viss mån berör frågor, som reglerats i arbetarskyddslagstiftningen. Anvisningarna om utspisningsanordningar och anordningar för vila överensstämde sålunda, i den mån de vore tillämpliga för Sveriges del, i stor utsträckning med bestämmelser i arbetarskyddslagen och arbetarskyddskungörelsen. Rekommendationens anvisningar vore emellertid mer detaljerade än arbetarskyddslagstiftningens. En väsentlig skillnad vore även, att arbetsgivare enligt rekommendationen under vissa förutsättningar borde driva marketenteri,

byffé eller ambulerande servering för tillhandahållande av mat och dryck; någon motsvarande bestämmelse finnes icke i de nämnda författningarna.

Den nu gällande skyldigheten för arbetsgivare att i viss utsträckning inrätta matrum, där de anställda själva kunde intaga medförd mat och dryck, torde enligt föreningens mening helt tillgodose de krav på lagregler om utspisningsanordningar, som kunde ställas ur arbetarskyddssynpunkt. Även när det gällde anordningar för vila hade enligt föreningens uppfattning genom arbetarskyddslagstiftningen skälig hänsyn tagits till arbetstagarnas behov av tillgång till sådana anordningar och tillägg till de redan gällande lagreglerna syntes därför icke påkallade.

Enligt punkterna 8 och 9 i rekommendationen borde, fortsätter föreningen, myndighet eller annat lämpligt organ lämna råd och anvisningar rörande inrättande och drivande av marketenterier. Föreningen hade intet att erinra mot att t. ex. socialinspektören lämnade sådana råd och anvisningar, men denna verksamhet torde kunna inskränkas till att få en mycket begränsad omfattning. I allmänhet torde det räcka att hänvisa till de utförliga anvisningar rörande bl. a. drivande av marketenterier, som intagits i »Personalrum, Handbok utarbetad inom Arbetarskyddsnämnden».

Rekommendationens anvisningar om fritids- och transportanordningar finner föreningen vara av sådant slag, att de uppenbarligen inte borde bringas i tillämpning genom lagstiftning eller andra åtgärder från samhällets sida. Frågor, som rörde anordningar av detta slag, borde inte heller regleras i kollektivavtal utan det borde ankomma på företagen att själva besluta i sådana frågor.

Landsorganisationen anser sig i nu förevarande sammanhang icke ha att taga ställning till rekommendationens innehåll utan endast till spörsmålet, i vad mån rekommendationsbestämmelserna eventuellt bör föranleda lagstiftningsåtgärder för vårt lands vidkommande. Organisationen hade sålunda bl. a. icke anledning att nu återkomma till den i ett tidigare avgivet yttrande kritiserade avgränsningen av rekommendationens tillämpningsområde, innebärande att från detta undantagits ej blott ombordanställda utan även arbetare i jordbruk. Sistnämnda enligt landsorganisationens mening oegentliga och omotiverade undantag, som tillkommit vid 1955 års konferens, hade upptagits även i den slutligen antagna rekommendationen. Frågan om välfärdsanordningar för jordbrukets arbetare torde emellertid inom kort komma att underkastas särskild reglering, sedan den nu hänskjutits till permanenta jordbrukskommittén för förberedande behandling.

Vad anginge frågan om eventuella svenska lagstiftningsåtgärder i anledning av rekommendationen torde det, yttrar organisationen vidare, vara utsiktslöst att beträffande tillämpningsområdet få till stånd en sådan utvidgning av den svenska arbetarskyddslagen att denna komme att ges samma vida tillämplighet som rekommendationen, d. v. s. att ur den svenska lagen utmönstra undantagen för hemarbete och annat av arbetsgivaren icke kontrollerat arbete, till arbetsgivarens hem förlagt arbete som utfördes av någon hans familjemedlem samt statlig och kommunal förvaltningstjänst. Vad sär-

skilt anginge det sistnämnda undantaget ansåge landsorganisationen visserligen en omprövning av detsamma vara påkallad, men en dylik omprövning syntes inte aktualiseras av den nu ifrågavarande rekommendationen utan böra verkställas i ett vidare sammanhang.

Landsorganisationen erinrar om att organisationen i fråga om metoderna för rekommendationens tillämpning tidigare framhållit, att flertalet materiel- la frågor vore sådana, att de för åtminstone vårt lands vidkommande bäst torde ägna sig för reglering genom kollektivavtal. Det vore i enlighet härmed nödvändigt, att denna form för en reglering uppställdes som alternativ till lagstiftning. Så hade också skett i rekommendationen. I den mån regleringen ansåges böra ske genom kollektivavtal aktualiserades uppenbarligen icke frågan om statliga åtgärder. Det tedde sig — för svenskt vidkommande — ganska svårt att draga någon gräns mellan å ena sidan välfärdsanordningar, som på nämnda sätt borde överlämnas åt arbetsmarknadsparternas egen reglering, och å andra sidan anordningar, som ändamålsenligast borde regleras genom lagstiftning. En särskild svårighet vore att oklarhet syntes råda rörande å ena sidan välfärdsanordningar, vilka förutsatte lagreglering, och å andra sidan anordningar som utan sådan reglering kunde föreskrivas medelst av arbetarskyddsstyrelsen utfärdade anvisningar.

Med hänsyn till det anförda anser landsorganisationen för sin del det riktigaste vara att rekommendationen överlämnas till arbetarskyddsstyrelsen med uppdrag att, i den mån den svenska lagstiftningen icke upptar mot rekommendationen svarande föreskrifter, utreda frågan om eventuell komplettering av ifrågakommande författningar och därefter till Kungl. Maj:ts inkomma med de förslag utredningen anses föranleda.

Tjänstemännens centralorganisation har för närvarande intet att anföra med anledning av rekommendationen.

Delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet finner av arbetarskyddsstyrelsens yttrande framgå, att arbetarskyddslagen, arbetarskyddskungörelsen och skogsföreläggningsslagen i stor utsträckning redan upptar bestämmelser, som i sak motsvarar rekommendationens regler, och att detsamma i viss mån också gäller instruktionerna för arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen ävensom av styrelsen utfärdade eller planerade anvisningar. Beträffande vissa i rekommendationen upptagna välfärdsanordningar, särskilt en del bispisnings-, transport- och fritidsanordningar, saknades emellertid motsvarighet i den svenska lagstiftningen. Det vore icke möjligt för delegationen att på grundval av remissyttrandena framlägga några konkreta förslag till lagstiftningsåtgärder. För övrigt syntes de i rekommendationen angivna riktlinjerna vara av sådan beskaffenhet, att de endast i mycket begränsad omfattning borde genomföras i lagstiftning. Flertalet av de i rekommendationen behandlade frågorna syntes för vårt lands vidkommande företrädesvis böra regleras genom kollektivavtal eller överenskommelser å de enskilda arbetsplatserna.

Med hänsyn härtill finner delegationen det vara mest ändamålsenligt, att rekommendationen överlämnas till arbetarskyddsstyrelsen för att styrelsen

må sättas i tillfälle att undersöka om och i vad mån ett genomförande av de i rekommendationen uttryckta principerna i lagstiftning eller i anvisningar, som utfärdas av styrelsen, bör komma under övervägande.

Departementschefen

Av de yttranden, som avgivits över rekommendationen (nr 101) angående yrkesutbildning inom jordbruket, framgår, att de i rekommendationen angivna riktlinjerna, i den mån de äger tillämpning på svenska förhållanden, i stort sett väl överensstämmer med vad som på detta område eftersträvas i Sverige. Även om de i rekommendationen uttryckta principerna i flera hänseenden redan förverkligats i vårt land, synes mig rekommendationen likväl innehålla vissa uttalanden, som förtjänar att uppmärksammas främst i samband med det utredningsarbete, som för närvarande bedrivs på hithörande område av 1955 års lantbruksundervisningskommitté samt av den nyligen tillsatta utredningen rörande upplysnings- och rådgivningsverksamhet inom jordbruket. I likhet med delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet anser jag därför, att rekommendationen bör överlämnas till nämnda utredningar för beaktande i det fortsatta utredningsarbetet samt att jämväl i övrigt vederbörlig hänsyn bör tagas till rekommendationens anvisningar i samband med utbyggnaden av yrkesutbildningen på jordbrukets område.

Vad härefter beträffar rekommendationen (nr 102) angående välfärdsanordningar för arbetstagare vill jag erinra därom, att gällande svenska bestämmelser i ämnet återfinnes främst i arbetarskyddslagen, arbetarskyddskungörelsen och skogsförläggningsslagen samt vissa i anslutning till dessa författningar utfärdade föreskrifter. Ifrågakarande bestämmelser tillkom så sent som år 1949 — i fråga om skogsförläggningsslagen år 1951 — och torde i stor utsträckning bereda arbetstagarna samma skydd som rekommendationen avser att ge. Beträffande vissa i rekommendationen förordade välfärdsanordningar — särskilt en del bespisnings-, transport- och fritidsanordningar — saknas dock motsvarighet i svensk lagstiftning. Såsom delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet anfört synes emellertid flertalet av de i rekommendationen behandlade frågorna för vårt lands vidkommande företrädesvis böra regleras på annat sätt än genom lagstiftning. Detta hindrar givetvis inte, att lagstiftningen i ett eller annat avseende kan behöva kompletteras till följd av rekommendationen. Frågan huruvida så bör ske synes i första hand böra prövas av arbetarskyddsstyrelsen, som jämväl bör överväga, i vad mån rekommendationens principer bör komma till uttryck i styrelsens anvisningar. Jag förordar därför, att rekommendationen för angivna ändamål överlämnas till styrelsen.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen avlåta proposition med anhållan om riksdagens yttrande över ifrågakarande, av Internationella arbetsorganisationens konferens år 1956 vid dess trettionionde sammanträde antagna rekommendationer.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

A. Börje Carlsson

Rekommendation (nr 101) angående yrkesutbildning inom jordbruket

Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens,
vilken av styrelsen för Internationella arbetsbyrån sammankallats till Genève och där samlats den 6 juni 1956 till sitt trettionionde sammanträde,

och beslutat antaga vissa förslag angående yrkesutbildning inom jordbruket, vilken fråga utgör den fjärde punkten på sammanträdets dagordning,

samt beslutat, att dessa förslag skola taga form av en rekommendation,

antager denna den tjugosjätte dagen i juni månad år nittonhundrafemtiosex följande rekommendation, som skall benämnas »rekommendation angående yrkesutbildning inom jordbruket, 1956» [Vocational Training (Agriculture) Recommendation, 1956].

Med hänsyn till att Internationella arbetskonferensen vid sitt tredje sammanträde antog rekommendationen angående yrkesundervisningen inom jordbruket, 1921, i vilken rekommendation hemställes, att varje medlem av Internationella arbetsorganisationen måtte bemöda sig att utveckla yrkesundervisningen inom jordbruket och särskilt att sätta lönearbetarna inom jordbruket i tillfälle att begagna sig därav på samma villkor som varje annan inom jordbruket sysselsatt person,

med hänsyn till att Internationella arbetskonferensen ägnat frågan om den allmänna yrkesutbildningen en noggrann prövning och därvid särskilt antagit rekommendationen angående yrkesutbildning, 1939, och rekommendationen angående yrkesutbildning (för vuxna), 1950,

med hänsyn till att Internationella arbetsorganisationens ständiga jordbrukskommission ur speciella synpunkter övervägt yrkesutbildningen inom jordbruket och avgivit förslag i denna fråga,

med hänsyn till att medlemsstaterna böra införa eller utveckla lämpliga anordningar för yrkesutbildningen inom jordbruket;

förordar konferensen, att varje medlemsstat, så snart förhållandena i varje enskilt land det medgiva, tillämpar följande anvisningar samt till Internationella arbetsbyrån, i enlighet med vad styrelsen därom må komma att bestämma, insänder redogörelse angående de åtgärder, som vidtagits för att genomföra desamma.

I. Utbildningens principer och mål

1. I varje land böra offentliga myndigheter och övriga lämpliga organ var för sig eller samfällt tillse, att yrkesutbildningen inom jordbruket tillhandahålles och anordnas enligt ett effektivt, rationellt, systematiskt och samordnat program.

2. 1) Syftet med yrkesutbildning inom jordbruket bör klart angivas i varje land, varvid särskilt bör beaktas behovet av att

- a) bibringa såväl manliga som kvinnliga jordbrukare av olika kategorier (grovarbetare, specialarbetare, arbetsledare, förvaltare, lantbrukare samt lantbrukärhustrur) för yrkesutövningen erforderliga kunskaper och färdigheter, därvid tillika känslan för den sociala betydelsen av deras arbete bör utvecklas, ävensom att inför den allmänna opinionen hävda vikten av jordbruket som yrke;
- b) effektivare utnyttja jord och övriga naturtillgångar, arbetskraft och kapital inom jordbruket;
- c) skydda jord och andra för jordbruket väsentliga naturtillgångar;
- d) höja arbetseffektivitet, produktion och avkastning inom jordbruket, förbättra produkternas kvalitet och beredning samt deras ändamålsenliga framställning inom företagen för att underlätta försäljning och särskilt för att höja näringsstandarden;
- e) förbättra inkomster, levnadsstandard, sysselsättningsmöjligheter, arbetsförhållanden samt utsikter till befordran inom jordbruket och såmedelst bidra till att i dessa hänseenden utjämna skillnaden mellan jordbruket och andra yrken;
- f) främja mekanisering, där så är lämpligt, samt säkerhetsåtgärder inom jordbruksarbetet ävensom i övrigt underlätta arbetet inom jordbruket särskilt för kvinnor och minderåriga;
- g) åstadkomma behörig jämvikt i sysselsättningshänseende mellan jordbruk och andra näringsgrenar;
- h) tillhandahålla lämplig yrkesvägledning för landsbygdens ungdom;
- i) på lämpligt sätt främja att minderåriga i erforderligt antal ägna sig åt jordbrukets olika grenar;
- j) lösa med säsongarbetslöshet och undersysselsättning inom jordbruket förenade problem;
- k) överbrygga klyftan mellan nya tekniska landvinningar, vilka påverka jordbruksproduktionen, samt deras praktiska utnyttjande;
- l) öka trivseln på landsbygden i allmänhet och åt jordbruksarbetets utövare skänka större tillfredsställelse.

2) I nämnda syfte bör utbildningen avse undervisning rörande ändamålsenlig arbetsteknik och -metoder, utveckling av omdömesförmågan ävensom i lämplig omfattning undervisning i planläggning av jordbrukets skötsel samt grunder för dess förvaltning; utbildningen bör successivt anpassas till den jordbrukande befolkningens förmåga att tillgodogöra sig undervisning, med beaktande av bl. a. den sociala och ekonomiska utvecklingens nivå, och bör organiseras på sådant sätt att landsbygdens befolkning såvitt möjligt kan erhålla en undervisning och utbildning, vars innehåll i det hela är likvärdigt med den som kommer stadsbefolkningen till del.

II. Utbildningens omfattning

3. 1) Programmet för yrkesutbildning inom jordbruket bör omfatta hela den jordbrukande befolkningen utan åtskillnad med hänsyn till ras, religion, nationalitet eller kön och utan avseende å vederbörandes rättsliga förhållande till jorden, t. ex. blivande och nuvarande jordbrukare och jordbruksarbetare, däri inbegripna säsongarbetare, den kvinnliga arbetskraften inom jordbruket samt arbetare i verksamhetsgrenar, som äga nära samband med jordbruket.

2) I det inledande skedet och i underutvecklade länder må programmet, där så är erforderligt, begränsas till de personer, som mest effektivt kunna nås och undervisas av tillgänglig personal, samt till områden och persongrupper, beträffande vilka utbildningsbehovet är mest framträdande och i fråga om vilka resultatet av undervisningen kan förutses bli särskilt gynnsamt.

3) I underutvecklade områden, där utbildningsmöjligheter saknas, bör en av de första åtgärderna vara att tillhandahålla utbildade lärare och instruktörer med förtrogenhet med och förståelse för jordbrukets miljö och vilka såvitt möjligt själva besitta personlig erfarenhet av den jordbrukande befolkningens livsföring och arbete.

4) Då tillgång på sålunda utbildade lärare och instruktörer saknas, bör stöd ändock lämnas för utveckling av utbildningsanordningar på gårdar eller lantegendomar, där ledaren av företaget besitter tillräckliga förutsättningar för att utöva praktisk handledning.

4. 1) I underutvecklade länder böra åtgärder till främjande av läs- och skrivkunnighet intaga en framskjuten plats. Yrkesutbildningen bör i regel föregås av eller bedrivas jämsides med en allmän undervisning avseende elementära ämnen i enlighet med gängse standard i vederbörande land. När yrkesutbildning meddelas inom skolans ram, bör den icke blott föregås av utan även bedrivas jämsides med den allmänna undervisningen.

2) Där så är möjligt böra planer för yrkesutbildning inom jordbruket omfatta teoretisk fackundervisning ävensom närliggande ämnen av allmän natur, såsom de sociala förhållandena på landsbygden.

5. Utbildningskursen bör utformas med särskild hänsyn till

- a) de personer som skola utbildas samt den färdighetsnivå som eftersträvas;
- b) jordbrukets struktur och det inom jordbruket uppnådda utvecklingsstadiet samt jordbruksproduktionens art;
- c) tendenserna på jordbrukets arbetsmarknad samt graden eller behovet av rörlighet hos arbetskraften;
- d) det sociala livet, seder, bruk och åskådningar inom den samfällighet som jordbruket utgör; samt
- e) en allmän orientering rörande den nationella politiken i tillämpliga delar.

6. 1) I den mån så är möjligt och lämpligt bör yrkesutbildningen för den jordbrukande befolkningen omfatta kompletterande färdigheter särskilt avseende tillverkning och reparation av jordbruksredskap, underhåll och enkla reparationer av jordbruksmaskiner, jordbruksprodukternas behandling samt uppförande och underhåll av jordbruksbyggnader.

2) I områden, där undersysselsättning råder eller kan förväntas uppkomma, bör övervägas att för personer av båda könen anordna kurser i såväl landsbygdens som annat hantverk för att därigenom bereda dem möjligheter till kompletterande eller alternativ sysselsättning.

III. Utbildningsmetoder

Allmänt grundläggande undervisning

7. Lämpliga åtgärder böra vidtagas för att ernå en likvärdig undervisningsstandard i städer och på landet ävensom en gemensam grundval för undervisningen. Undervisningsmetoder och, där så är lämpligt, läroplaner i landsbygdens folkskolor böra anpassas efter landsbygdens särskilda behov och den miljö, vari lärjungarna leva.

8. I syfte att uppnå en grundlig och brett lagd allmän undervisning och

lära eleverna uppskatta naturen samt skärpa deras iakttagelseförmåga och öka deras manuella färdighet bör såvitt möjligt folkskolans teoretiska undervisning kompletteras med praktiska kurser i skolträdgårdsskötsel och slöjd. Sådan praktisk undervisning bör icke få ogynnsamt påverka kurser och planer inom den allmänna undervisningen.

9. Grundläggande praktisk undervisning bör anlitas på landsbygden i underutvecklade områden för att inom ramen för ett samordnat program meddela kunskap om förbättrad jordbruksteknik ävensom rörande sådana ämnen som landsbygdens näringsliv, hygieniska förhållanden, hälsovård och kostvanor, barnavård, konservering, bostäder, byorganisation samt kommunikationer. Synnerlig omsorg bör ägnas meddelandet av lämplig utbildning åt eftersatta grupper av underutvecklade länders jordbruksbefolkning, vilka använda primitiva jordbruksmetoder och vilkas levnadsstandard är särskilt låg. Befolkning, som lever i stammar, bör i detta sammanhang särskilt beaktas.

Jordbruksundervisning på mellanskolestadiet

10. 1) Där så befinnes lämpligt och undervisning av väsentligen yrkesutbildande art icke meddelats på mellanskolestadiet, bör jordbruksundervisningen vara av allmän natur. På landsbygden bör denna undervisning anpassas till nationella och lokala förhållanden. Där jordbruksundervisning icke meddelas, böra åtgärder vidtagas för ett successivt införande av sådan undervisning i skolor på landsbygden. Denna undervisning bör icke få ogynnsamt påverka kurser och planer inom den allmänna undervisningen.

2) Där så är möjligt bör denna undervisning förbindas med praktiskt arbete i skoljordbruk, på försöksjordbruk eller andra jordbruk. Sådant arbete bör begränsas till undervisningens behov.

Yrkesskolor för jordbruk

11. Åtgärder böra vidtagas för inrättandet av yrkesskolor för jordbruk, vilka under tillräcklig tid meddela utbildning i jordbrukskunskap, framställning och avsättning av jordbruksprodukter, jordbrukets drift och förvaltning samt andra lämpliga ämnen.

12. För yrkesutbildningens högre stadier böra finnas

- a) skolor eller särskilda skolavdelningar, tillgängliga för personer av båda könen och avsedda att meddela utbildning i speciella grenar av jordbruket;
- b) skolor eller särskilda skolavdelningar, tillgängliga för personer av båda könen och avsedda att meddela utbildning för en speciell kategori eller speciella kategorier av jordbruksarbetare eller särskilda för jordbruket erforderliga kunskaper;
- c) skolor eller särskilda skolavdelningar, vilka meddela utbildning i lant-hushåll.

13. Där så är möjligt och lämpligt, böra jordbruk anslutas till jordbrukets yrkesskolor för att omedelbart anknyta undervisningen till jordbruksarbete och bereda tillfälle till erforderlig praktisk övning. Där detta icke låter sig göra, eller i de fall då det är önskvärt att komplettera dylik utbildning, böra åtgärder vidtagas för att erforderlig praktisk övning må kunna förvärvas på lämpliga jordbruk och försöksstationer, varvid dock sådan övning bör begränsas till det för elevernas utbildning strängt nödvändiga.

14. Vid upprättande av yrkesskolor för jordbruksutbildning, böra beaktas

- a) de fördelar vilka äro förenade med olika former av internatsystem särskilt i länder med stora jordbruk och ringa befolkningstäthet;
- b) i samhällen med tillräckligt utvecklade läs- och skrivkunigheter, anordnandet av korrespondenskurser samt utnyttjandet av radions möjligheter för avlägset boende jordbruksarbetare, där så är möjligt i samband med kompletterande kurser vid skolor av internatkaraktär;
- c) utnyttjandet av audio-visuella hjälpmedel.

Kortare kurser

15. 1) Kortare kurser, säsongkurser och kvällskurser eller ambulerande kurser, böra anses särskilt lämpliga

- a) för att uppmuntra söner och döttrar till småbrukare och jordbruksarbetare att förkovra yrkeskunskap och allmänbildning;
- b) för att bibringa specialister eller jordbrukare och jordbruksarbetare kännedom om tekniska förbättringar och framsteg;
- c) för att meddela särskilda kategorier av arbetare undervisning i speciella färdigheter och metoder, såsom odling av vissa särskilda växtslag, djurens skötsel och utfodring, underhåll och användning av redskap eller maskiner, allmänt underhållsarbete på gården samt bekämpande av sjukdomar och insekter, som äro skadliga för jordbruket.

2) Sådana kurser böra till tiden anpassas efter lokala behov och böra icke ersätta längre kurser, där sådana äro möjliga och önskvärda.

Praktikantutbildning

16. 1) Där så befinnes erforderligt och ändamålsenligt böra offentliga myndigheter och andra lämpliga organ, var för sig eller samfällt, anordna praktikantutbildning på vissa utvalda jordbruksenheter, främst i syfte att avsluta utbildningen av blivande jordbrukare och särskilt i områden, där jordbruket i tekniskt avseende befinner sig på en relativt hög ståndpunkt; sådan utbildning bör i allmänhet föregås av en tillräcklig allmän skolning och bör avse den för ett område karakteristiska brukningsenheten, antingen denna utgöres av by, gods eller plantage, kooperativt jordbruksföretag, gruppkoloni eller liten eller medelstor gård.

2) Den jordbruksenhet, till vilken utbildningen förlägges, bör vara representativ och utväljas med omsorg, varvid i förekommande fall bör beaktas möjligheten av att jämväl utnyttja andra jordbruksföretag än det egna jordbruket. Utbildning inom jordbruksföretag bör om möjligt kompletteras med teoretisk undervisning.

Rådgivningsverksamhet

17. 1) Rådgivningsverksamhet bör anordnas eller utvidgas i den omfattning, som möjliggöres av varje lands utvecklingsnivå, i syfte att på ett praktiskt sätt delgiva jordbrukarna resultaten av vetenskaplig forskning samt i syfte att fästa vederbörande organs uppmärksamhet på tekniska problem som kräva beaktande.

2) Jordbrukare och jordbrukarorganisationer, däri inbegripna arbetsgivar- och arbetarorganisationer, böra stimuleras att utveckla egna rådgivningsprogram och böra i varje fall medverka vid genomförandet av officiella program och liknande upplysningsverksamhet.

18. Med hänsyn till att det i underutvecklade länder är lämpligt med enkla och praktiska yrkesutbildningsprogram, vilka kunna utvecklas både

innehållsmässigt och i geografiskt hänseende, bör uppmärksammas, att rådgivningsverksamhet har en särskilt viktig uppgift att fylla inom ramen för sådana program och vid genomförandet av planer för jordbrukets höjande.

19. Rådgivningsorganen böra i förekommande fall gemensamt med andra intresserade organ bidra till utvecklingen av ungdomsprogram, organisering av jordbruksklubbar för ungdom samt program för utveckling av hem- och samhällsliv.

Läringsutbildning

20. 1) Införandet av ett system för läringsutbildning bör övervägas, i den mån jordbruket är lämpligt organiserat härför och läringsutbildning överensstämmer med rådande praxis.

2) Ett dylikt program bör utformas med särskilt beaktande av behoven inom speciella jordbruksgrenar, områden eller grupper av arbetare; för ändamålet böra disponeras antingen jordbruksinstitutioner eller särskilda jordbruk, vilka med hänsyn till innehavarens eller instruktörens förutsättningar vederbörligen godkännts.

3) Anordningar för undervisning i den jordbruksgren, åt vilken lärlingen önskar ägna sig, uppgifternas begränsning till sådana som äro av värde för utbildningen, tillhandahållandet av utrustning samt förekommande skyldighet att besöka utbildningsanstalt, vari meddelas allmän undervisning och yrkesundervisning, böra godkännas av vederbörande myndighet.

4) För reglering av i föregående punkter angivna åtgärder böra alltas lagstiftning, beslut av offentliga organ, vilka handha övervakningen av läringsutbildning, kollektivavtal, nu nämnda metoder i förening eller annan lämplig ordning.

21. Där representativa arbetsgivar- och arbetarorganisationer finnas, böra dessa på grundval av fullständig likställighet medverka vid utarbetandet, den praktiska tillämpningen samt övervakningen av system för läringsutbildning.

22. 1) Läringsutbildning bör stå öppen för därtill kvalificerade aspiranter, vilka ådagalagt en klart manifesterad önskan att arbeta inom jordbruket och som fullgjort eller komma att ha fullgjort stadgad skolplikt.

2) Antagande av lärlingar samt program för läringsutbildningen böra övervakas av det i lagstiftning eller annorledes angivna organ inom arbeidskrafts-, jordbruks- eller undervisningsområdet, som alltefter vederbörande lands förhållanden må anses lämpligast.

3) Vid bestämmande av antalet lärlingar bör i såväl deras som de vuxna arbetarnas intresse beaktas antalet vuxna arbetare inom vederbörande jordbruksföretag.

4) Efter fullgjord utbildning bör lärling anses såsom kvalificerad arbetare samt erhålla ett av vederbörande myndighet utfärdat intyg härom.

23. 1) Läringsanställningsvillkor böra, vare sig de äro bestämda i ett mellan parterna träffat avtal, i kollektivavtal, lagstiftning eller annorledes, tydligt ange jordbrukarens respektive lärlingens skyldigheter, lärlingstidens längd, den kunskaps- och färdighetsnivå, som lärlingen bör uppnå för att tillfredsställande kunna fullgöra arbete inom jordbruket, ävensom förekommande skyldighet att besöka utbildningsanstalt, vari meddelas allmän undervisning och yrkesundervisning. Likaledes hör angivas att de arbetsuppgifter, som åläggas lärlingen, skola begränsas till de för hans utbildning erforderliga, samt att eventuella tvister skola hänskjutas till och avgöras av vederbörande myndighet.

2) Minimilön, löneförhöjning, arbetstid, semester, naturaförmåner, försäkring samt förmåner vid sjukdom och olycksfall i arbete avseende lärling böra regleras genom lagstiftning, föreskrifter av vederbörande myndighet, skiljedom eller kollektivavtal eller ock genom beslut av särskilda för denna uppgift inrättade organ.

3) Där representativa arbetsgivar- och arbetarorganisationer finnas, böra dessa på lika villkor medverka vid fastställande, tillämpning och övervakning av lärlingarnas anställningsvillkor.

24. 1) På lärlingsutbildningens tidigare stadier böra gjorda framsteg vitsordas, under angivande av utfört arbete, lärlingtidens längd samt den kunskapsnivå som uppnåtts, såväl allmänt taget som i avseende å särskilda slag av arbeten; sådan värdering bör, där så är lämpligt, kompletteras med praktiska prov.

2) På lärlingsutbildningens högre stadier eller i de fall, då lärlingsprogrammet är mera utvecklat, bör vederbörande organ förvissa sig om att utbildningen tillfredsställande fullgjorts. Härvid bör hänsyn tagas till en kombination av praktiska och teoretiska prov avseende såväl jordbruket i allmänhet som den speciella jordbruksgren, åt vilken lärlingen avser att ägna sig.

Utbildning av lärarpersonal och ledare för undervisning på landsbygden

25. 1) Varje program för jordbruksutbildning bör med hög prioritet inefatta utbildning av lärarpersonal och tjänstemän för arbetsuppgifter, vilka sammanhånga med jordbruket och dess biyrken. Dylika lärare och tjänstemän böra såvitt möjligt äga personlig erfarenhet av jordbrukets liv och arbete.

2) Denna utbildning bör, där så är erforderligt, påskyndas genom bl. a. följande metoder:

- a) inrättandet av utbildningsanstalter av lämplig typ;
- b) inrättandet av centra för bygdeutveckling, demonstrationer och utbildning;
- c) anordnandet av speciella korta fortbildningskurser för personer, som förvärvat högre lantbruksutbildning; sådana kurser böra, där så är erforderligt, avse frågor rörande instruktion och administration ävensom tekniska spörsmål i anslutning till arbetet, i syfte att göra dem väl rustade att meddela yrkesundervisning i enlighet med jordbrukets krav och med beaktande av modern teknik.

26. I högre utbildningsanstalter böra lärare och instruktörer

- a) företrädesvis besitta högskoleutbildning eller ha förvärvat motsvarande kunskaper;
- b) sättas i tillfälle och uppmuntras att underhålla sina kunskaper bl. a. genom fortbildningskurser och särskild ledighet för sådant ändamål.

Undervisningsmateriel

27. Undervisningsmateriel, som användes i yrkesutbildningsverksamheten, bör utformas med ledning av vunna forskningsresultat samt andra vetenskapliga rön; en systematisk och metodiskt ordnad vetenskaplig dokumentation av för ändamålet avpassat kunskapsmaterial bör ställas till lärarnas och de studerandes förfogande.

28. 1) Enär undervisningen i jordbruksämnen bör särskilt beakta regionala och lokala förhållanden och problem, bör undervisningsmaterielen ut-

väljas med hänsyn till den ekonomiska strukturen inom de områden, där eleverna skola arbeta.

2) När dylik materiel hämtas från andra länder och områden, bör den på lämpligt sätt anpassas till de lokala behoven.

29. Länder med gemensamma särdrag och problem böra, särskilt på utbildningens lägre stadier, gruppvis överväga framställning av standardiserad undervisningsmateriel genom inbördes samråd. I varje fall bör ett fritt utbyte av undervisningsmateriel främjas.

30. Audio-visuella hjälpmedel böra, ehuru de icke böra få ersätta andra undervisningsmedel, givas en framträdande plats i utbildningsprogrammen, särskilt i samhällen, där förmågan att läsa och skriva är föga utbredd. De speciella fördelar, som bildband och monterade bilder erbjuda, böra härvidlag beaktas.

IV. Jordbrukar- och andra intresserade organisationer

31. Organisationer för jordbrukare, jordbruksarbetare (fackföreningar däri inbegripna), jordbrukarkvinnor och jordbrukarungdom ävensom andra intresserade organisationer, t. ex. kooperativa sammanslutningar, böra tilldelas en viktig uppgift inom all jordbruksutbildning. De böra på allt sätt uppmuntras att aktivt deltaga i förbättrandet av sådan utbildning.

V. Nationella åtgärder

32. 1) Ansvaret för utbildningsverksamheten bör överlämnas åt den eller de myndigheter, som äro bäst skickade för uppgiften; i de fall då ansvaret åvilar flera myndigheter gemensamt, böra samordnade åtgärder vidtagas. Lokala myndigheter böra samarbeta vid utbildningsprogrammets genomförande. Nära samverkan bör upprätthållas med arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer ävensom i förekommande fall med andra intresserade organisationer.

2) En viss samordning mellan enskilda och av det allmänna anordnade kurser bör eftersträvas, så att

- a) eleverna göra regelbundna framsteg från ett stadium till ett annat;
- b) behoven inom olika områden eller grenar inom yrket tillgodoses, dock med bevarande i lämplig utsträckning av enhetligheten inom utbildningsprogrammet;
- c) ett nära samarbete åvägabringas mellan forskningsinstitutioner inom jordbruket, rådgivningsorgan och olika utbildningsanstalter.

33. 1) Vederbörande myndigheter böra fortlöpande utarbeta allmänna normer, vilka, där så erfordras, må växla från ett område till ett annat, beträffande bl. a. inträdesfordringar vid utbildning inom olika jordbruksgrenar, utbildningens och kursernas längd, undervisningsmateriel och läroböcker, lärarpersonalens kvalifikationer samt deras avlönings- och anställningsförhållanden, undervisningsavdelningarnas storlek, undervisningsplaner, examensfordringar samt villkoren i övrigt för att utbildningen må kunna anses avslutad. Vid utarbetandet av dylika normer böra lämpliga åtgärder vidtagas för samråd med representativa organisationer av jordbrukare och jordbruksarbetare ävensom, i förekommande fall, med andra intresserade organisationer.

2) På alla stadier böra enskilda initiativ stödjas, då det gäller att

igångsätta och organisera utbildningskurser, och tillämpningen av normerna bör överlämnas till erkända utbildningsanstalter, vilka, om så befinnes erforderligt, övervakas av lämpliga organ.

34. Ehuru lokala bidrag till utbildningsverksamhetens finansiering i många fall äro påkallade, böra likväl de offentliga myndigheterna, i den omfattning som anses lämplig och erforderlig, även främja allmän och enskild utbildningsverksamhet genom att bl. a. lämna ekonomiskt understöd, tillhandahålla jord, byggnader, transportmedel, utrustning och undervisningsmateriel, medelst stipendier eller annorledes bidraga till täckande av elevernas levnadsomkostnader eller avlöning under utbildningen samt bereda kvalificerade elever, särskilt sådana som icke själva kunna bestrida kostnaderna, avgiftsfritt tillträde till internatskolor för jordbruksutbildning.

35. 1) Vederbörande myndigheter eller andra lämpliga organ böra, var för sig eller samfällt, tillse, att utbildningsprogrammen samordnas med annan offentlig verksamhet inom jordbruksområdet. Särskilt bör tillses, att utbildningsverksamheten organiseras med beaktande av arbetstillfällena på lång sikt samt möjligheterna för blivande jordbruksarbetare att starta eget jordbruk, med hänsyn till bl. a. tillgången på jord, kreditmöjligheter och avsättningstillfällen för jordbruksprodukter.

2) De offentliga myndigheterna eller andra lämpliga organ böra, var för sig eller samfällt, vidtaga alla erforderliga praktiska åtgärder för att underlätta arbetsplacering av personer, som avslutat sin utbildning, samt bistå dem att finna lämpliga jordbruksföretag eller anställning i sådana, vilka motsvara deras utbildning och färdigheter.

36. De offentliga myndigheterna eller andra lämpliga organ böra, var för sig eller samfällt, utarbeta metoder för värdering av utbildningsverksamhetens effektivitet, t. ex. med avseende å en höjning av levnadsstandard och produktionsnivå inom jordbruket samt för uppnående av de i punkt 2 angivna målen; myndigheterna böra likaledes tid efter annan kontrollera uppnådda framsteg.

VI. Internationella åtgärder

37. 1) Där så är möjligt, särskilt vad angår länder med likartade jordbruksförhållanden, bör internationellt utbyte av jordbrukare och jordbruksarbetare, jordbrukarungdom, lantbrukslärare, forskare och experter ävensom av vetenskaplig litteratur på området stödjas.

2) Där så är lämpligt böra internationella centra för forskning, rådgivning och yrkesutbildning inom jordbruket ävensom internationella sammankomster med utövare av vetenskaplig forskning inom jordbruket, rådgivningspersonal samt lärare i jordbruksskolor främjas.

Bilaga B

**Rekommendation (nr 102) angående välfärdsanordningar
för arbetstagare**

Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens,
vilken av styrelsen för Internationella arbetsbyrån sammankallats
till Genève och där samlats den 6 juni 1956 till sitt trettionionde sam-
manträde,

och beslutat antaga vissa förslag angående välfärdsanordningar för
arbetstagare, vilken fråga utgör den femte punkten på sammanträdet
dagordning,

samt beslutat, att dessa förslag skola taga form av en rekommenda-
tion,

antager denna den tjugosjätte dagen i juni månad år nittonhundrafemtiosex
följande rekommendation, som skall benämnas »rekommendation angående
välfärdsanordningar för arbetstagare, 1956» (Welfare Facilities for Wor-
kers Recommendation, 1956):

Enär det är önskvärt, att vissa principer angivas och vissa normer fast-
ställas angående följande välfärdsanordningar för arbetstagare, nämligen

- a) utspisningsanordningar inom eller i närheten av företaget;
- b) anordningar för vila inom eller i närheten av företaget och fritidsanord-
ningar med undantag för semesteranordningar; samt
- c) transportanordningar till och från arbetsplatsen, då den allmänna trans-
portapparaten är otillräcklig eller svårutnyttjad;

förordar konferensen, att följande anvisningar skola bringas i tillämpning
så fullständigt och snabbt som förhållandena i varje land medgiva, genom
på enskilt initiativ, av offentlig myndighet eller annorledes vidtagna åtgär-
der, samt att varje medlemsstat till Internationella arbetsbyrån i enlighet
med vad styrelsen därom må komma att bestämma skall insända redogö-
relse angående de åtgärder, som vidtagits för genomförande av anvisning-
arna.

I. Tillämpningsområde

1. Denna rekommendation bör äga tillämpning på såväl arbetare som öv-
riga arbetstagare, anställda i offentliga eller privata företag, med undantag
för arbetstagare i jordbruk och sjöfart (transport till sjöss).

2. I fall, då tvekan kan råda, huruvida förevarande rekommendation äger
tillämpning på visst företag, bör frågan härom avgöras antingen av veder-
börande myndighet efter samråd med berörda arbetsgivar- och arbetstagar-
organisationer eller i enlighet med lagstiftning och praxis i ifrågavarande
land.

II. Tillämpningsmetoder

3. Med hänsyn till mångfalden av välfärdsanordningar och därmed sam-
manhängande skiftande praxis i olika länder må i denna rekommendation
angivna anordningar åvägabringas medelst av offentlig myndighet eller på
enskilt initiativ vidtagna åtgärder

- a) genom lagstiftning eller
- b) på annat av vederbörande myndighet efter samråd med arbetsgivar- eller arbetstagarorganisationer godkänt sätt eller
- c) genom kollektivavtal eller andra mellan berörda arbetsgivare och arbetstagare träffade avtal.

III. Utspisningsanordningar

A. Marketenterier

4. Marketenterier för tillhandahållande av lämpliga måltider böra inrättas och drivas inom eller i närheten av företagen, om så befinnes önskvärt med hänsyn till antalet av företaget anställda arbetstagare, kravet på och det förväntade utnyttjandet av anordningarna, avsaknaden av andra lämpliga måltidsanordningar samt övriga särskilda förhållanden.

5. Om föreskrifter rörande marketenterier lämnas i den nationella lagstiftningen, bör vederbörande myndighet äga påfordra, att marketenterier inrättas och drivas inom eller i närheten av företag, där antalet arbetstagare överstiger ett visst angivet minimiantal eller där så befinnes önskvärt av andra, av vederbörande myndighet fastställda grunder.

6. Om inrättandet av marketenterier ingår i de uppgifter, som åligga på grund av lagstiftning tillsatta samarbetsorgan, bör sådant åliggande ifrågakomma inom företag, där det är önskvärt, att dylika marketenterier inrättas och drivas.

7. Om marketenterier inrättas på grund av kollektivavtal eller på annat än i punkterna 5 och 6 angivet sätt, böra sålunda överenskomna anordningar vidtagas i företag, där så är önskvärt av skäl, som angivas i ett mellan vederbörande arbetsgivare och arbetstagare träffat avtal.

8. Vederbörande myndighet eller annat lämpligt organ bör vidtaga erforderliga åtgärder för att lämna företagen upplysningar, råd och anvisningar rörande tekniska frågor i samband med inrättande och drivande av marketenterier.

9. 1) Därest tillfredsställande upplysningsmaterial icke redan föreligger, bör vederbörande myndighet eller annat lämpligt organ sammanställa och utgiva detaljerade, efter de särskilda förhållandena i vederbörande land anpassade upplysningar, förslag och anvisningar rörande inrättande och drivande av marketenterier.

2) Sådana anvisningar böra avse

- a) marketenteriets belägenhet i förhållande till vederbörande företags olika byggnader och avdelningar;
- b) inrättande av marketenterier, som äro gemensamma för flera företag, i den mån så är lämpligt;
- c) marketenteriernas allmänna anordning: normer för utrymme, belysning, uppvärmning, temperatur och ventilation;
- d) disposition av marketenteriernas lokaler: matsal eller matsalar, serveringsutrymme, kök, utrymme för diskning och förråd, kontor samt klädskap och tvättrum för marketenteriets personal;
- e) marketenteriernas utrustning, möblering och utsmyckning: utrustning för beredning och tillagning av mat, kylanordningar, förvaring och tvätt, värmekällor för matlagning, typer av bord och stolar i matsalen eller matsalarna, en allmän plan för målning och utsmyckning;
- f) olika typer av måltider: standardmatsedel, standardmatsedel med vissa valfria rätter, à la carte, dietmatsedlar enligt läkares föreskrift, särskil-

- da matsedlar för arbetare sysselsatta i hälsofarligt arbete, frukost, middagsmål, eller andra mål för skiftarbetare;
- g) näringsstandard: kostens näringsvärde, i förväg planerad mathållning med allsidigt avvägd kost;
  - h) serveringssätt i marketenteriet: självservering genom lucka eller vid disk, barsservering samt servering vid bord, behovet av personal för vart och ett av dessa serveringssätt;
  - i) hygienisk standard i kök och matsalar;
  - j) kostnadsfrågor: för byggande, utrustning och möblering erforderligt startkapital, fasta kostnader och löpande utgifter för underhåll, livsmedel och personal, bokföring, måltidspriser.

B. Byfféer och ambulerande servering

10. 1) Inom företag, där det icke är möjligt att inrätta marketenterier för servering av lämpliga måltider, samt inom andra företag, där dylika marketenterier redan finnas, böra om erforderligt och möjligt byfféer eller ambulerande servering anordnas för försäljning till arbetstagarna av paketerade måltider eller mellanmål samt te, kaffe, mjölk och andra drycker. Ambulerande servering bör dock icke anordnas å arbetsplats, där det på grund av farliga eller hälsovådliga arbetsprocesser är mindre önskvärt, att mat och dryck intagas.

2) Vissa av dessa anordningar böra hållas tillgängliga icke endast under uppehållet mitt på dagen eller mellan två skift utan även under andra medgivna vilopausar eller avbrott i arbetet.

C. Mässar och andra lämpliga lokaler

11. 1) Inom företag, där det icke är möjligt att inrätta marketenterier för servering av lämpliga måltider, samt vid behov inom andra företag, där dylika marketenterier redan finnas, böra om erforderligt och möjligt mässanordningar stå till arbetstagarnas förfogande, där de kunna tillreda eller uppvärma och intaga av dem själva medförda måltider.

- 2) Dylika anordningar böra omfatta åtminstone
  - a) en efter de klimatiska förhållandena anpassad lokal ägnad att bereda tillfälle till återhämtning vid arbete i kyla eller onormal värme;
  - b) tillfredsställande ventilation och belysning;
  - c) lämpliga bord och sittplatser i tillräckligt antal;
  - d) lämpliga hjälpmedel för uppvärmning av mat och dryck;
  - e) tillgång till fullgott dricksvatten i tillfredsställande mängd.

D. Ambulerande marketenterier

12. Inom företag, där arbetstagarna äro sysselsatta å arbetsplatser, spridda över vida områden, är det önskvärt att, där så är möjligt och erforderligt och där andra tillfredsställande anordningar icke stå till buds, ambulerande marketenterier tillhandahållas för försäljning av lämpliga måltider.

E. Övriga anordningar

13. Särskilda åtgärder böra vidtagas i syfte att åt skiftarbetare erbjuda anordningar, som bereda dem möjlighet att vid lämpliga tider erlåta tillfredsställande måltider och drycker.

14. På platser, där möjligheterna för inköp av lämpliga livsmedel, drycker och måltider äro otillräckliga, böra åtgärder vidtagas för att tillhandahålla arbetstagarna sådana anordningar.

F. Anordningarnas utnyttjande

15. Arbetstagarna böra under inga omständigheter åläggas att anlita utspisningsanordningarna, såvida icke den nationella lagstiftningen kräver att så sker av hälsoskäl.

IV. Anordningar för vila

A. Sittplatser

16. 1) Inom företag, där arbetstagare, särskilt kvinnor och minderåriga arbetstagare, ha möjlighet att under arbetet utan förfång för detsamma intaga sittande ställning, böra sittplatser stå till deras förfogande samt hållas i gott skick.

2) Sådana sittplatser böra tillhandahållas i tillräckligt antal samt placeras i närheten av vederbörandes arbetsplats.

17. 1) Inom företag, där en väsentlig del av arbetet utan olägenhet kan utföras sittande, böra sittplatser alltid tillhandahållas vederbörande arbetstagare.

2) Sittplats bör till form, konstruktion och storlek vara både bekväm för arbetstagaren och lämplig för arbetet; vid behov böra även fotstöd anordnas.

18. Oavsett huruvida i den nationella lagstiftningen meddelas föreskrift om tillhandahållande och underhåll av sittplatser eller icke, bör vederbörande myndighet i varje land åt lämpliga statliga befattningshavare uppdraga att lämna upplysningar, råd och anvisningar rörande tekniska frågor i samband med anordnande och underhåll av lämpliga sittplatser för arbetstagare, särskilt då sittplatser tillhandahållas arbetstagare sysselsatta i arbete, som till väsentlig del utan olägenhet kan utföras i sittande ställning.

B. Vilrum

19. 1) Inom företag, där andra anordningar icke stå till förfogande för arbetstagare, som under arbetstiden äro i behov av tillfällig vila, bör ett vilrum tillhandahållas, där så är önskvärt med hänsyn till arbetets natur och övriga därmed sammanhängande omständigheter. Särskilt bör tillgång till vilrum beredas för att tillgodose behovet hos kvinnliga arbetstagare, arbetstagare sysselsatta i särskilt tungt arbete eller specialarbete, som under arbetstiden kräver tillfällig vila, samt skiftarbetare med särskilda pauser.

2) Den nationella lagstiftningen bör, där så är lämpligt, uppdraga åt vederbörande myndighet att påfordra, att vilrum tillhandahållas inom särskilda företag eller kategorier av företag, där detta av myndigheten med hänsyn till arbetsförhållandena bedömes önskvärt.

20. Sålunda tillhandahållna anordningar böra innefatta åtminstone

- a) en efter de klimatiska förhållandena anpassad lokal ägnad att bereda tillfälle till återhämtning vid arbete i kyla eller onormal värme;
- b) tillfredsställande ventilation och belysning;
- c) lämpliga sittplatser i tillräckligt antal.

V. Fritidsanordningar

21. 1) Lämpliga åtgärder böra vidtagas för att främja tillhandahållande av fritidsanordningar för arbetstagarna inom eller i närheten av det företag, där de äro anställda, i sådana fall då sådana anordningar icke redan ställts till förfogande av särskilda institutioner eller av samhället samt representanter för vederbörande arbetstagare göra gällande, att ett verkligt behov av sådana anordningar föreligger.

2) Dylika åtgärder böra, då de visa sig erforderliga, vidtagas av företagsnämnder eller andra på grund av lagstiftning tillsatta organ, därest sådan uppgift åvilar dessa nämnder eller organ, eller på initiativ av vederbörande arbetsgivare eller arbetstagare efter samråd dem emellan. Åtgärder i fråga böra företrädesvis inriktas på att sporra och stödja samhälleliga initiativ ägnade att tillgodose kraven på fritidsanordningar.

22. Vilka metoder som än må anlitas för att tillhandahålla fritidsanordningar, böra arbetstagarna icke under några omständigheter hava skyldighet att utnyttja desamma.

VI. Utspisnings- och fritidsanordningars administration

23. Även om administrationen av utspisnings- och fritidsanordningar kan växla efter vederbörande lands eller Orts sedvänja eller ordnas genom speciella organ för samtliga välfärdsanordningar, böra vederbörande myndigheter, arbetsgivare och arbetstagare likväl beakta bl. a. följande administrationsformer:

a) med avseende å utspisningsanordningar:

i) i länder, där tillhandahållande av utspisningsanordningar ingår i de uppgifter som åvila på grund av lagstiftning tillsatta samarbetsorgan, böra anordningarna administreras av sådana organ eller av utskott, som tillsatts av organen;

ii) i andra länder böra anordningarna administreras av företagsledningen eller av entreprenörer, som utsetts av densamma, varvid åtgärder böra vidtagas för samråd med företagets arbetstagare, t. ex. genom ett »matråd», bestående av representanter för arbetstagarna inom företaget;

b) med avseende å fritidsanordningar:

i) i länder, där tillhandahållande av fritidsanordningar ingår i de uppgifter, som åvila på grund av lagstiftning tillsatta samarbetsorgan, böra anordningarna administreras av sådana organ eller av utskott, som tillsatts av organen;

ii) i andra länder böra anordningarna administreras av en central, av företagets arbetstagare vald fritidskommitté med eller utan representant eller representanter för företagsledningen, eller av ett antal olika klubbar, vilka bildats på frivillig väg av sådana grupper av företagets arbetstagare som äro intresserade av särskilda former av fritidsverksamhet.

24. Vederbörande myndighet i varje land bör föranställa om samråd med arbetstagarnas och arbetsgivarnas organisationer beträffande sättet för administration och kontroll av de välfärdsanordningar, som inrättats genom den nationella lagstiftningen.

VII. Finansiering av utspisnings- och fritidsanordningar

25. Även om finansieringen av utspisnings- och fritidsanordningar kan växla efter vederbörande lands eller Orts sedvänja eller ordnas genom spe-

ciella organ för samtliga välfärdsanordningar, böra vederbörande myndigheter, arbetsgivare och arbetstagare likväl beakta bl. a. följande finansieringsformer:

a) med avseende å utspisningsanordningar:

i) arbetsgivaren bestrider kostnaderna för uppförande, förhyrning eller tillhandahållande i annan ordning av lokaler samt erforderlig utrustning och inredning av desamma, ävensom löpande utgifter, innefattande uppvärmning, belysning och städning, avgifter och skatter, försäkringar och underhåll av lokaler, utrustning och inredning;

ii) de arbetstagare, som utnyttja anordningarna, betala för måltider och annan tillhandahållen kost;

iii) kostnader avseende serveringspersonalens löner och försäkringsavgifter täckas antingen av arbetsgivaren eller av arbetstagarna genom erläggande av betalning för måltider och annan tillhandahållen kost;

b) med avseende å fritidsanordningar:

i) arbetsgivaren bestrider *dels* kostnaderna för uppförande, förhyrning eller tillhandahållande i annan ordning av lokaler för anordningar inomhus samt mark och installationer för anordningar utomhus ävensom erforderlig varaktig utrustning och inredning, *dels* löpande utgifter, avseende uppvärmning, belysning och städning, avgifter och skatter, försäkringar samt underhåll av lokaler, mark, installationer, utrustning och inredning;

ii) löpande utgifter, särskilt sådana, som avse inköp av material och annan icke varaktig utrustning, bestridas genom medlems- och spelavgifter från de arbetstagare, som utnyttja anordningarna, samt genom intäkter härflytande från inträdesavgifter till tävlingar eller på annat sätt.

26. I ekonomiskt underutvecklade länder, där lagstadgade skyldigheter rörande välfärdsanordningar saknas, må dylika anordningar finansieras genom »välfärdsfonder», som vidmakthållas genom av vederbörande myndighet fastställda bidrag och förvaltas av kommittéer med representanter för arbetsgivare och arbetstagare till lika antal.

27. 1) Måltider och annan proviant, som tillhandahållas arbetstagarna omedelbart av arbetsgivaren, böra åsättas priser, som äro rimliga och icke medföra vinst för arbetsgivaren; eventuellt uppkommande överskott bör avsättas till en fond eller bokföras å särskilt konto samt bör, alltefter omständigheterna, användas för täckande av förluster eller förbättring av de anordningar, vilka stå till arbetstagarnas förfogande.

2) Måltider och annan proviant, som tillhandahållas arbetstagarna av entreprenör, böra åsättas priser, som äro rimliga och icke medföra vinst för arbetsgivaren.

3) Därrest måltider och annan proviant tillhandahållas på grund av kollektivavtal eller inom företaget särskilt träffat avtal, bör den i första stycket angivna fonden förvaltas antingen av ett för parterna gemensamt organ eller av arbetstagarna.

28. 1) Under inga omständigheter bör en arbetstagare åläggas att bidraga till kostnaderna för sådana välfärdsanordningar som han icke personligen önskar utnyttja.

2) I sådana fall då arbetstagarna ha att taga del i kostnaderna för välfärdsanordningarna, bör avbetalning eller uppskov med betalning icke medgivas.

VIII. Transportanordningar

29. Då arbetstagarna i enlighet med nationell eller lokal sedvänja begagna egna transportmedel till och från arbetet, böra, där så är erforderligt och möjligt, tjänliga parkerings- eller förvaringsutrymmen tillhandahållas.

30. Då särskilda svårigheter föreligga för en avsevärd del av arbetstagarna att färdas till och från arbetet, på grund av att den allmänna transportapparaten är otillräcklig eller turlistorna olämpliga, böra de företag, där arbetstagarna äro anställda, söka att hos vederbörande lokala transportorgan utverka erforderliga ändringar eller förbättringar i kommunikationerna.

31. Då arbetstagarnas transportsvårigheter väsentligen äro att hänföra till »toppar» i trafikbelastningen och trafikstockningar vid vissa tider och sådana svårigheter icke annorledes kunna övervinnas, bör det företag, där arbetstagarna äro anställda, i samråd med vederbörande arbetstagare samt med de offentliga transport- och trafikmyndigheterna ävensom, där så lämpligen kan ske, med andra företag på samma ort, söka genomföra en ändring eller spridning av arbetets begynnelse- och sluttider i hela företaget eller i några av dess avdelningar.

32. Då tillfredsställande och lämpliga transportmöjligheter för arbetstagarna äro erforderliga och icke på annat sätt kunna ordnas, böra de företag, där arbetstagarna äro anställda, själva tillhandahålla transportmedel.

33. I vissa länder, områden eller industrier, där den allmänna transportapparaten är otillräcklig eller svår att utnyttja, bör företaget, då det icke tillhandahåller transportmedel, efter avtal mellan arbetsgivaren och vederbörande arbetstagare utgiva bidrag till täckande av arbetstagarnas resekostnader.

34. Då så är erforderligt böra företagen tillse, att tillräckliga transportmedel finnas tillgängliga, antingen genom anlitande av den allmänna transportapparaten eller på annat sätt, för att tillgodose skiftarbetares behov vid de tider av dygnet, då vanliga, allmänna transportmedel äro otillräckliga, svåra att utnyttja eller icke äro i trafik.

IX. Allmänt

35. Det i denna rekommendation förekommande uttrycket »nationell lagstiftning» avser, då fråga är om förbundsstat, såväl den federala lagstiftningen som lagstiftningen i delstater, provinser eller kantoner, allt i enlighet med varje medlemsstats konstitutionella ordning.

Resolutioner

- I. Resolution angående automationen.
- II. Resolution angående förkortning av arbetstiden.
- III. Resolution angående avskaffande av diskriminerande åtgärder i fråga om lön grundade på arbetstagarens kön.
- IV. Resolution angående reglering och begränsning av rustningarna.
- V. Resolution angående beviljande av medlemskap för Konungariket Tunisien i Internationella arbetsorganisationen.
- VI. Resolution angående beviljande av medlemskap för Republiken Sudan i Internationella arbetsorganisationen.
- VII. Resolution angående beviljande av medlemskap för Marocko i Internationella arbetsorganisationen.
- VIII. Resolution angående revision av konventionen rörande tvångsarbete eller obligatoriskt arbete, 1930.
- IX. Resolution angående uppförande på dagordningen för nästa allmänna konferenssammanträde av frågan om tvångsarbete.
- X. Resolution angående uppförande på dagordningen för nästa allmänna konferenssammanträde av frågan om veckovila för affärs- och kontorsanställda.
- XI. Resolution angående uppförande på dagordningen för nästa allmänna konferenssammanträde av frågan om skydd för och integration av den infödda befolkningen samt andra befolkningsgrupper, som leva i stammar eller under stamliknande förhållanden, i självstyrande länder.
- XII. Resolution angående antagande av budget för 39:e budgetåret (1957) och fördelning av utgifterna för samma budgetår på olika medlemsstater.
- XIII. Resolution angående antagande av ett av schweiziska regeringen lämnat erbjudande om ett räntefritt lån för finansiering av vissa arbeten å Internationella arbetsbyråns byggnad i Genève.
- XIV. Resolution angående Internationella arbetsorganisationens bidrag till arbetsbyråns tjänstepensionsfond avseende år 1957.
- XV. Resolution angående förordnande av ledamöter av Internationella arbetsorganisationens administrativa domstol.
- XVI. Resolution angående utseende av ledamöter av Internationella arbetsbyråns tjänstepensionskassas styrelse och av byråns tjänstepensionskommitté (Förenta Nationernas gemensamma pensionsfond).